

Τα «ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1971-2021» του Γιώργου Δουατζή (της Κατερίνας Δασκαλάκη)

👁 324 🗨 0

της **Κατερίνας Δασκαλάκη**(*)

Κρατώ στα χέρια μου έναν ιδιαίτερα καλαισθητό τόμο με περισσότερες από πεντακόσιες σελίδες, που περιλαμβάνει την ποιητική προσφορά του Γιώργου Δουατζή τα τελευταία πενήντα χρόνια: από το 1971, όταν άρχισε να ακροβατεί πάνω στο τεντωμένο σχοινί του ποιητικού λόγου, μέχρι το 2021. Εννοείται φυσικά ότι συνεχίζει και ότι το 2021 απλώς σημαδεύει ένα ορόσημο.

Όλοι οι έφηβοι, λίγο-πολύ, είναι κατά κάποιο τρόπο ποιητές, αλλά αληθινός ποιητής είναι εκείνος που πάει παραπέρα συνεχίζοντας να πληγώνει τα πόδια του στα κατσάβραχα της ποίησης και μετά την εποχή των πρώιμων ανοιξιάτικων εξάρσεων. Τούτο το βιβλίο είναι η μαρτυρία μιας μακριάς, υπαρκτής και αληθινής ποιητικής δημιουργίας, επίμονης και ασυμβίβαστης. Θα έλεγα ελεύθερης, έξω από καλούπια.

Ο Δουατζής έχει πει – σωστά – ότι ο ποιητής δεν μπορεί να βάλει σε καλούπια τη σκέψη και την έκφρασή του, κι όλοι ξέρουμε πολύ καλά τι συμβαίνει και σε ποιους καιρούς, όταν η σκέψη μπαίνει σε καλούπια. Άλλο πράγμα, βεβαίως, είναι οι αναφορές και οι επιρροές. Τους ποιητές που τον επηρέασαν, τους πνευματικούς ανθρώπους με τους οποίους αισθάνεται να επικοινωνεί τους έχει συχνά επικαλεσθεί ο Γιώργος Δουατζής. Θα ανέφερα πρώτο-πρώτο τον Τάσο Λειβαδίτη. Το ποίημα που του είναι αφιερωμένο στη σελ. 205 φέρει τον, καθόλου τυχαίο, τίτλο «Το χρέος» κι εκεί τον αποκαλεί «δάσκαλο». Του έχει αφιερώσει στίχους και κείμενα, δεν τον ξεχνάει ποτέ, αλλά δεν είναι το μόνο πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται με τρυφερότητα και ευγνωμοσύνη. Μας έχει χαρίσει έναν πρωτότυπο και βαθύ ποιητικό διάλογο με την Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ ((Αντικατοπτρισμοί – Διάλογος δύο ποιητών, εκδόσεις Στίξις) και εν γένει τον διακρίνει ένα άνοιγμα ψυχής προς τους «ομοτέχνους» του, όπως τους ονομάζει, με κάποιους από τους οποίους συνομιλεί κιόλας. Επειδή – θα τολμούσα να πω – η ποίησή του, απ' άκρη σ' άκρη, χαρακτηρίζεται από μια μάλλον ασυνήθιστη ψυχική γενναιοδωρία. Όχι μόνον αναγνωρίζει, αλλά ψάχνει να αναδείξει το καλό του άλλου, την επιτυχία του άλλου, το έργο του άλλου. Και δεν μιλάμε μόνον για τον «δάσκαλο» ή κάποιους αδιαμφισβήτητους που ενδεχομένως προηγήθηκαν.

Σε τι είδος κατατάσσεται αυτή η ποίηση; Τα παλιά είδη και σχήματα του λόγου που διδασκόμασταν κάποτε στο σχολείο έχουν ευρύτατα ξεπεραστεί, και το ξέρουμε. Θα ήταν καλύτερα να αποφύγουμε αυτές τις κατατάξεις, όπως και την συνήθη κατάταξη σε γενιές, που είναι μάλλον εύκολη και συχνά θολώνει το τοπίο. Ο ίδιος την αρνείται. Στη σελίδα 333 το φωνάζει μάλιστα:

Δεν χωράμε σε γενιές και κατατάξεις

παρά μόνον σε ψυχές

διψασμένων ανθρώπων

(Για τη συζήτηση: Στην ίδια γενιά ο Παλαμάς, στην ίδια και ο Καβάφης: λέει κάτι αυτό, έστω και ως ακραίο παράδειγμα).

Η ποίηση του Δουατζή διατρέχεται από το αμείωτο ενδιαφέρον του για την κοινωνία και τον άνθρωπο ως σύνολο, αλλά και για καθένα χωριστά από τα ελάχιστα, τα ανώνυμα, τα περιφρονημένα «ομιλούντα αποσπάσματα του κόσμου», όπως θα έλεγε ο Κώστας Αξελός, στον οποίο επίσης αφιερώνει ένα ποίημα αμφίσημο, απευθυνόμενο στον «πατέρα». Σ' αυτή την ποίηση το εγώ υπάρχει για να απλώνει το χέρι στο *εμείς*. Δεν πρόκειται, λοιπόν, γι' αυτό που συνήθως ονομάζεται «προσωπική ποίηση», αλλά ο αναγνώστης θα συναντήσει σε τούτες τις σελίδες και τον λυρισμό ιδιαίτερα τρυφερών ερωτικών στίχων, που η ένταση και το βάθος τους κορυφώνονται στα τελευταία χρόνια, κι εδώ υπάρχει κάτι μαγικό. Ίσως επειδή και ο ποιητής, ο κάθε ποιητής επί του προκειμένου, είναι σαν αυτό που υποστηρίζει ο Δουατζής για την ποίηση: *δέντρο σειθαλές*. Παρότι «στοχευμένα», βρίσκω και σε αυτά τα ερωτικά ποιήματα κάτι που πάει πιο πέρα από το «άτομο».

Στο οπισθόφυλλο του βιβλίου βρίσκουμε μια πολύ εύστοχη διαπίστωση του Κώστα Γεωργουσόπουλου που επισημαίνει ότι «ο Δουατζής έρχεται να πει ότι η ποίηση είναι έκθεση στον δημόσιο διάλογο». Συγχωρείστε μου, λοιπόν, αν στο σημείο αυτό μπαίνω στον πειρασμό να ανατρέξω στο κοινό δημοσιογραφικό μας παρελθόν. Μπορεί να πιστεύει κανείς ό,τι θέλει για την δημοσιογραφία και τους δημοσιογράφους, τότε ή τώρα, αλλά θα παραδεχτείτε ότι σπανίως ένα επάγγελμα έχει πέσει θύμα τόσων πρόχειρων και αρνητικών γενικεύσεων όσο το άλλοτε δικό μας. Ακριβώς επειδή είναι από χέρι εκτεθειμένο στον δημόσιο διάλογο. Δεν ξέρω αν ο Γιώργος Δουατζής έγινε κάποτε δημοσιογράφος επειδή τον ενδιέφερε αυτός ο διάλογος ή αν η ποίησή του κατέληξε, σε μεγάλο βαθμό, ενός είδους γέφυρα για τούτον τον διάλογο και λόγω της δημοσιογραφικής του εμπειρίας. Γιατί εκείνο που κυρίως μας προσφέρεται εδώ είναι η ματωμένη ποίηση ενός ανθρώπου που δεν στέκεται στο «καθαρά προσωπικό», επειδή το «δημόσιο πράγμα», δηλαδή η κοινωνία, τα πάθη των ανήμπορων και ταπεινών, οι βιαιότητες των δυνατών, η αδικία, ο φθόνος, τα δεινά που μας βρίσκουν, κι εκείνα που εμείς προκαλούμε, δεν μπορούν να τον αφήσουν αδιάφορο.

διότι γνώριζε όσο κανείς

ότι θα πέθαιναν ευτυχέστεροι οι άνθρωποι

αν μπορούσαν να μπουν

έστω για λίγο

στην ψυχή ενός ζητιάνου

διαβάζουμε στη σελίδα 215. Ανεδαφικό; Ίσως. Αν το καλοσκεφτεί κανείς, κάθε ανιδιοτελής, αισθαντική διάθεση μπορεί να είναι και ανεδαφική. Όταν όμως αυτή η διάθεση γίνεται μαχόμενη ποίηση, τότε το αποτύπωμά της έχει άλλη εμβέλεια:

Τι θ' απογίνουν στη δίνη κρίσης και ιών

τόσοι φτωχοί, άνεργοι, άστεγοι, πεινασμένοι;

Στρατευμένη ποίηση; Και ναι και όχι. Οπωσδήποτε δεν έχει ούτε κομματική ούτε ιδεολογική χροιά, με τον τρόπο που συνήθως νοείται η «στράτευση». *Στοχαστική και μαχόμενη*, είναι λέξεις που μου ταιριάζουν καλύτερα. Και *εναγώνια*. Είναι πολύ ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς διατρέχοντας αυτόν τον τόμο που ακολουθεί μεν χρονολογική κατάταξη, αλλά «ανάποδα», κάπως σαν βιογραφικό σημείωμα δηλαδή, από το τώρα στο πριν, πόσο η στοχαστική αγωνία του ποιητή εντείνεται όσο προχωρούν τα χρόνια. Μαζί με μια όλο και περισσότερο υπογραμμισμένη ανησυχία για την πορεία του κόσμου και των ανθρώπων και για ένα κοινό μέλλον που δεν παύει να τον απασχολεί. Κι εδώ παρατηρούμε κάτι σαν αντίφαση: από τη μια υπάρχει η άκρα μοναχικότητα του δημιουργού:

Τώρα μονάχος σ' έναν υπολογιστή μπροστά (σελ. 73)

(δεν λέω τη λέξη μοναξιά, που είναι εντελώς άλλο πράγμα) κι από την άλλη η άκρα εξωστρέφεια της ποιητικής δημιουργίας που την αγγίζουν όλα όσα συμβαίνουν γύρω. Καταλήγει μοιραία όχι μόνον εναγώνια αλλά και καταγγελτική. Οι στίχοι κατόπιν θα το δείξουν.

Είναι πάρα πολλά τα ζητήματα που προσφέρονται εδώ προς συζήτηση. Πριν τελειώσω, όμως, επιτρέψτε μου να σταθώ σε ένα ποίημα από τα πολύ τελευταία (σελ. 12), το οποίο φανερώνει και την απόλυτη ωριμότητα και σεμνότητα του ποιητή που έχει διατρέξει μια μεγάλη διαδρομή, όταν δηλώνει *ως κυνηγός του ανέφικτου*:

νήγιο αναλάβητο

μπρος στην πληθώρα όσων έχουν γραφεί

κι όσων δεν γράφτηκαν ακόμα

(*) Η Κατερίνα Δασκαλάκη είναι δημοσιογράφος, συγγραφέας, μεταφράστρια

Γιώργος Δουατζής, «Ποιήματα 1971-2021», εκδόσεις Στίξις, 2022

